OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY V

Język polski Seria wydawnicza ***Między nami*** (Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe)

Szkoła Podstawowa nr 3 im. Kornela Makuszyńskiego w Bogatyni
Zgodne z aktualną podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej
Opracowano na podstawie kryteriów oceniania do serii *Między nami* Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego (GWO)

Stopień / Ocena	**Ogólna charakterystyka wymagań**
niedostateczny (1)	Poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy piątej uniemożliwia osiąganie celów polonistycznych. Uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności.
dopuszczający (2)	Poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy piątej umożliwia osiąganie celów polonistycznych. Uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności.
dostateczny (3)	Poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy piątej pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej. Uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej.
dobry (4)	Uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne.
bardzo dobry (5)	Uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach.
celujący (6)	Uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej,

Stopień / Ocena	Ogólna charakterystyka wymagań
	proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia.

WYMAGANIA EDUKACYJNE DLA KLASY V

Ocenę niedostateczną (1) otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą (2) otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na krótkich wypowiedziach innych osób, rozumie ogólny sens słuchanych utworów, rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów;
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej, rozpoznaje proste intencje nadawcy;
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą).

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji;
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny, zaproszenie;
- wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich fragmentach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost;
- odczytuje informacje zamieszczone na przykład w słowniczku przy tekście, przy obrazie;
- rozumie ogólny sens czytanych utworów;
- czyta teksty płynnie, stara się czytać je poprawnie pod względem artykulacyjnym;
- stara się poprawnie akcentować wyrazy;
- samodzielnie lub z niewielką pomocą nauczyciela lub uczniów wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami;
- rozpoznaje następujące formy wypowiedzi: życzenia, ogłoszenie, instrukcję, przepis;
- wybiera najważniejsze informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wie, jakiego typu informacje znajdują się w słowniku ortograficznym, słowniku wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny;
- potrafi sprawdzać pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym;
- pod kierunkiem nauczyciela odszukuje wyrazy w słowniku wyrazów bliskoznacznych i sprawdza użycie związków w słowniku poprawnej polszczyzny.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- mówi o swoich reakcjach czytelniczych;

- dostrzega zabiegi stylistyczne w utworach literackich, w tym funkcję obrazowania poetyckiego w liryce;
- z pomocą nauczyciela wskazuje apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, obrazy poetyckie, uosobienie, ożywienie, wyraz dźwiękonaśladowczy;
- zna pojęcia: autor, adresat i bohater wiersza;
- odróżnia teksty użytkowe od literackich;
- odróżnia utwory pisane wierszem i prozą;
- krótko mówi o wybranych elementach świata przedstawionego w utworze epickim, takich jak: bohater, akcja, wątek, fabuła, wie, czym jest punkt kulminacyjny;
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator);
- rozpoznaje na znanych z lekcji tekstach mit, bajkę, przypowieść i nowelę, podaje z pomocą nauczyciela ich główne cechy;
- zna pojęcie morał, wyjaśnia go z pomocą nauczyciela;
- zna pojęcia: wers, zwrotka, rym, refren, rytm;
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury;
- przypisuje podstawowe cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość;
- z pomocą nauczyciela podejmuje próby odczytania sensu metaforycznego utworów.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem, stosuje się do podstawowych reguł grzecznościowych właściwych podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem;
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do typowej sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie;
- formułuje proste pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem konstrukcyjnym, stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym;
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu;
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje;
- wyraża wprost swoje intencje;
- w kilku zdaniach opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, postać, zwierzę itp.;
- wygłasza tekst utworu z pamięci;
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem);
- stara się poprawnie wymawiać i akcentować wyrazy;
- składa skonwencjonalizowane życzenia, tworzy w punktach krótką wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, dwukropek przy wyliczeniu, przecinek, myślnik w zapisie dialogu; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu;
- poprawnie zapisuje głoski miękkie;
- zna i próbuje stosować podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó-u, rz-ż, ch-h;
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni nie z rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami, liczebnikami i czasownikami;
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i stara się stosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- zna i próbuje stosować podstawowe zasady układu graficznego listu oficjalnego, wywiadu, ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcji, przepisu kulinarnego, notatki, streszczenia;

- z pomocą nauczyciela zapisuje list oficjalny, wywiad, plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, notatkę i streszczenie;
- pisze krótkie opowiadanie odtwórcze i twórcze, dba o następstwo zdarzeń;
- tworzy kilkuzdaniowy opis obrazu, rzeźby i plakatu;
- stara się stosować akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi;
- stara się, by wypowiedzi były czytelne;
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logicznym, stara się, by były one poprawne pod względem językowym;
- przepisuje cytat w cudzysłowie.

III. Kształcenie językowe

Zna podstawową wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (np. rozpoznaje zdrobnienia, potrafi dobrać parami wyrazy bliskoznaczne, stara się tworzyć poprawne związki wyrazowe);
- składni – konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu, rozróżnia zdania pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, złożone i równoważnik zdania, wskazuje podmiot i orzeczenie w typowym zdaniu, zna wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące i pytające, neutralne i wykrzyknikowe, wskazuje w zdaniu wyrazy, które łączą się ze sobą, rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika;
- fleksji – odmienia według wzoru lub z niewielką pomocą nauczyciela rzeczownik, czasownik, przymiotnik, liczebnik, zaimek, potrafi podać przykłady zaimków, wskazuje czasowniki w różnych czasach, trybach, rzeczowniki własne i pospolite, przymiotniki, przysłówki i zaimki w zdaniu, przy pomocy nauczyciela określa formę odmiennych części mowy, stopniuje przymiotniki i przysłówki, odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to), przyimek, partykułę i wykrzyknik;
- fonetyki – zna alfabet, odróżnia głoskę od litery, z pomocą nauczyciela dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne, podaje przykłady głosek ustnych i nosowych, dzieli wyrazy znane z lekcji na głoski, dzieli wyrazy na litery i sylaby, zna podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim, stara się je stosować.

Ocenę dostateczną (3) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha innych ze zrozumieniem, uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada;
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkuzdaniowej wypowiedzi, rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów;
- powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii, formułuje pytania.

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w omawianych w klasie tekstach literackich oraz sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia;
- rozpoznaje dosłowne intencje nadawcy;
- przytacza informacje z odpowiednich fragmentów przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost;
- określa temat i główną myśl tekstu, zwłaszcza na poziomie dosłownym;
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym;
- poprawnie akcentuje i artykułuje większość wyrazów, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów;

- w prostych tekstach oddziela fakty od opinii;
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami;
- rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu;
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu;
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym;
- potrafi wybrać odpowiednie informacje ze słownika wyrazów bliskoznacznych, słownika poprawnej polszczyzny, encyklopedii, czasopisma, stron internetowych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa swoje reakcje czytelnicze;
- nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich: apostrofa, powtórzenia, zdrobnienie, uosobienie, ożywienie, podmiot liryczny (także zbiorowy), wyraz dźwiękonaśladowczy;
- z niewielką pomocą nauczyciela odróżnia autora, adresata i bohatera wiersza;
- dostrzega funkcję obrazowania poetyckiego w liryce;
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) i użytkowe;
- określa i nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: wątek, akcja, fabuła, punkt kulminacyjny;
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego;
- wskazuje cechy mitu, bajki, przypowieści i noweli w utworze;
- samodzielnie cytuje morał bajki i sens przypowieści;
- rozpoznaje elementy rytmu: wers, zwrotkę, rym, refren;
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, odczytuje je na poziomie dosłownym;
- zna pojęcia: gra aktorska, reżyser, adaptacja, ekranizacja, a także odmiany filmu;
- przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość;
- opowiada, streszcza przeczytane teksty, odczytuje sens omawianych utworów na poziomie metaforycznym.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej, stosując się do reguł grzecznościowych; używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych;
- w typowych sytuacjach dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzeń prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- formułuje pytania otwarte;
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych;
- wypowiada się w logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą, filmem itp.;
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, zdaje relację z wydarzenia;

- opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni; krótko, ale w sposób uporządkowany opisuje postać, zwierzę, przedmiot itp.;
- recytuje utwory poetyckie, oddając jego ogólny nastrój i sens;
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych;
- składa życzenia, tworzy krótką wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry;
- wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym;
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, z reguły stosuje poprawne związki wyrazowe;
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem).

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, najczęściej stosuje podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące używania przecinka (np. przecinek przy wymienianiu) i dwukropka, myślnika w zapisie dialogu;
- dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu;
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i najczęściej stosuje podstawowe zasady dotyczące pisowni ó-u, rz-ż, ch-h, pisowni nie z rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami, liczebnikami i czasownikami, cząstki -by z czasownikami;
- potrafi wymienić najważniejsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych;
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- zna i stosuje podstawowe zasady układu graficznego listu oficjalnego, wywiadu, ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcji, przepisu kulinarnego, notatki, streszczenia;
- zapisuje, uwzględniając większość niezbędnych elementów, krótki list oficjalny, kilkuzdaniowy wywiad, plan ramowy i (z pomocą nauczyciela) szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, notatkę (np. w tabeli) i proste krótkie streszczenie;
- układa opowiadanie odtwórcze i twórcze, zachowując właściwą kolejność zdarzeń, wprowadza podstawowe elementy opisu świata przedstawionego;
- tworzy na ogół poprawny opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni;
- stosuje co najmniej trzy akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- na ogół zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi;
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym;
- używa wypowiedzeń pojedynczych i złożonych;
- w zależności od adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych;
- stara się dostrzegać błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawiać;
- wyszukuje cytaty i zapisuje je w cudzysłowie.

III. Kształcenie językowe

W typowych sytuacjach stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wykorzystuje zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonym tekście, tworzy poprawne związki wyrazowe;
- składni – rozpoznaje i konstruuje zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzeń: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych,

neutralnych, wskazuje podmiot i orzeczenie, łączy w związki wyrazowe wyrazy w zdaniu, rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika, konstruuje wykres zdania pojedynczego;

- fleksji – rozpoznaje i odmienia typowe rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, liczebniki, zaimki, określa formę gramatyczną czasowników w różnych czasach, trybach, rozpoznaje na typowych przykładach typy liczebników, podaje przykłady zaimków i wyjaśnia ich funkcję, stopniuje przymiotniki i przysłówki, używa przyimków do określenia relacji czasowych i przestrzennych; poprawnie zapisuje czasowniki z cząstką -by, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to), stosuje wykrzykniki i partykuły, rozpoznaje zaimki w tekście;
- fonetyki – zna alfabet, wyjaśnia różnicę między głoską a literą, dzieli wyrazy na głoski, litery i sylaby, dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne, ustne i nosowe, potrafi je nazywać, wykorzystuje wiedzę na temat rozbieżności między mową a pismem do poprawnego zapisywania wyrazów, zna i stosuje podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim, stara się je stosować.

Ocenę dobrą (4) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów;
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie tabeli, schematu, punktów, kilkuzdaniowej wypowiedzi, rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów;
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych;
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: pisze plan, formułuje pytania;
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu;
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- krótko charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich oraz identyfikuje nadawcę i odbiorcę w sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia;
- rozpoznaje dosłowne i symboliczne intencje nadawcy;
- przytacza informacje zawarte w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakt od opinii;
- omawia temat i główną myśl na poziomie dosłownym, formułuje ogólne wnioski, próbuje omówić je na poziomie przenośnym;
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, stara się interpretować je głosowo;
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji, akcentowania i intonacji;
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie i rozumie ich funkcję, posługuje się akapitami;
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach, listach oficjalnych, relacjach;
- wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu;
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- w razie potrzeby sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym;
- wybiera informacje z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych;

- samodzielnie korzysta ze słowników wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa i uzasadnia swoje reakcje czytelnicze;
- odnajduje w omawianych tekstach apostrofy, powtórzenia, zdrobnienia, uosobienia, ożywienia, obrazy poetyckie, wyrazy dźwiękonaśladowcze i objaśnia ich znaczenie;
- rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza;
- wskazuje obrazy poetyckie w liryce i rozumie ich funkcję;
- wskazuje cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe;
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: narrator, akcja, fabuła, wątek, punkt kulminacyjny;
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego;
- identyfikuje mit, bajkę, przypowieść i nowelę, wskazuje ich cechy;
- przytacza i parafrazuje morał bajki, odczytuje przesłanie utworu, np. przypowieści;
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu, refrenu;
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, omawia je na poziomie dosłownym i próbuje je zinterpretować;
- używa pojęć: gra aktorska, reżyser, adaptacja, słuchowisko, a także zna odmiany filmu, wyodrębnia elementy składające się na film, odróżnia różne gatunki filmowe;
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość;
- odczytuje sens analizowanych utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z niewielką pomocą nauczyciela – na poziomie przenośnym;
- wskazuje neologizmy w tekście.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne, logiczne zdanie w rozmowie, stosując się do reguł grzecznościowych; używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych;
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie w typowych sytuacjach dobiera różne rodzaje wypowiedzeń prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, świadomie dobiera intonację zdaniową;
- udziela odpowiedzi w formie krótkiej, sensownej wypowiedzi;
- łączy za pomocą odpowiednich spójników i przyimków współrzędne i podrzędne związki wyrazowe w zdaniu;
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń;
- stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, przysłówka, liczebnika i czasownika;
- gromadzi wyrazy określające i nazywające na przykład cechy wyglądu i charakteru;
- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe;
- aktywnie uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami;
- w sposób logiczny i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując właściwe tematowi słownictwo oraz słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć;
- wygłasza z pamięci teksty poetyckie, posługując się pauzą, barwą głosu;
- świadomie posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem);
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzeń;
- składa życzenia, tworzy wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry;

- odróżnia znaczenia dosłowne wyrazów od metaforycznych i objaśnia znaczenia metaforyczne;
- dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe.

PISANIE

- bezbłędnie stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, stosuje w większości typowych sytuacji w swoich pracach podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące przecinka (np. przecinek przy wymienianiu oraz przed wybranymi zaimkami), dwukropka, myślnika; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu;
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó-u, rz-ż, ch-h, nie z różnymi częściami mowy, by z czasownikami i interpunkcji oraz potrafi je zastosować w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystać wiedzę o wyrazach neutralnych i zdrobnieniach);
- zna i stosuje wyjątki od poznanych reguł ortograficznych;
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i stosuje odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- zna i stosuje zasady układu graficznego listu oficjalnego, wywiadu, ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, ogłoszenia, zaproszenia, instrukcji, przepisu kulinarnego, notatki, streszczenia;
- zapisuje, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy, list oficjalny, wywiad, plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, notatkę (w różnych formach) i streszczenie;
- układa spójne, uporządkowane pod względem chronologicznym poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, stara się, aby były one wierne utworowi / pomysłowe, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki, przyimki i wyrażenia przyimkowe; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń, wprowadza dialog, a także elementy innych form wypowiedzi, np. opis;
- stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi;
- w sposób uporządkowany opisuje obraz, ilustrację, plakat, rzeźbę, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć;
- zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi;
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników i przyimków współrzędne i podrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji;
- w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, liczebnika i czasownika we wszystkich trybach;
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy na przykład charakteru na podstawie zachowań i postaw;
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia;
- sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie i wprowadza do swojego tekstu.

III. Kształcenie językowe

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wzbogaca tworzony tekst na przykład zdrobnieniami, wyrazami bliskoznacznymi, przeciwstawnymi, związkami frazeologicznymi;
- składni – rozpoznaje i stosuje różnorodne typy zdań: pojedynczych i złożonych oraz równoważniki; celowo używa różnych typów wypowiedzeń: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, neutralnych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; wskazuje podmiot i orzeczenie, buduje spójne zdania pojedyncze, w których poprawnie łączy w związki wszystkie wyrazy; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki; poprawnie rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu, tworząc wykres zdania pojedynczego, stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji;
- fleksji – rozpoznaje i poprawnie odmienia typowe rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, liczebniki, zaimki i określa ich formę, rozpoznaje czasy i typy liczebników, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to), wskazuje zaimki w tekście, podaje ich przykłady, wyjaśnia ich funkcję i stosuje je w celu uniknięcia

powtórzeń, poprawnie używa krótszych i dłuższych form zaimków, używa odmiennych części mowy w poprawnych formach;

- fonetyki – stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby, a także różnic między pisownią i wymową w poprawnym ich zapisie, bezbłędnie dzieli głoski na ustne, nosowe, twarde, miękkie, dźwięczne, bezdźwięczne, dzieli na głoski wyrazy ze spółgłoskami miękkimi, zna i stosuje reguły akcentowania wyrazów w języku polskim.

Ocenę bardzo dobrą (5) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi;
- samodzielnie i krytycznie wybiera różnorodne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie dostosowanej do potrzeb (np. plan, tabela, schemat, kilkuzdaniowa wypowiedź), rozpoznaje nastrój i nazywa intencje nadawcy komunikatu;
- odczytuje i omawia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich;
- wyraża spójne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu.

CZYTANIE

- charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich oraz identyfikuje nadawcę i odbiorcę w sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia;
- wyjaśnia dosłowne i symboliczne intencje nadawcy;
- przytacza i wyjaśnia informacje w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi na przykład opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakty od opinii i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przenośnych, dokonuje selekcji materiału na podstawie faktów i opinii zawartych w tekście;
- szczegółowo omawia temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym i przenośnym;
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, interpretuje je głosowo, zwracając uwagę na przykład na wyrażane emocje i interpunkcję;
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu; poprawnie akcentuje wyrazy, również te, które w języku polskim akcentuje się nietypowo;
- ma świadomość konstrukcji wypowiedzi, rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
- świadomie posługuje się akapitami w celu oddzielania od siebie poszczególnych zagadnień;
- płynnie oddziela fakty od opinii w dłuższych tekstach;
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach, listach oficjalnych;
- odczytuje i twórczo wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce;
- wskazuje i odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- systematycznie korzysta ze słownika ortograficznego;
- wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami;

- świadomie używa słowników wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny w celu wzbogacenia warstwy językowej tekstu.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- swobodnie opowiada o swoich reakcjach czytelniczych, nazywa je, uzasadnia; ocenia i opisuje utwór, konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami;
- odnajduje w utworze poetyckim apostrofy, powtórzenia, zdrobnienia, uosobienia, ożywienia, obrazy poetyckie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, objaśnia ich funkcję i znaczenie przenośne;
- rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, nie utożsamiając ich ze sobą; wykorzystuje wiedzę na temat podmiotu lirycznego, adresata i bohatera wiersza do interpretacji utworu;
- szczegółowo omawia obrazy poetyckie w wierszu i ich funkcję w utworze;
- szczegółowo omawia cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe;
- objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim;
- identyfikuje mit, bajkę, przypowieść i nowelę, szczegółowo omawia ich cechy;
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora trzecioosobowego i dostrzega różnice między narracją pierwszo- i trzecioosobową;
- objaśnia morał bajki na poziomie metaforycznym, samodzielnie odczytuje przesłanie utworu, np. przypowieści;
- rozumie funkcję: wersu, zwrotki, rymu, refrenu w ukształtowaniu brzmieniowej warstwy tekstu;
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i przenośnym;
- funkcjonalnie używa w swoich wypowiedziach pojęć z zakresu filmu i radia, m.in. gra aktorska, reżyser, adaptacja, słuchowisko; wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych słuchowiska i różne gatunki filmowe;
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do różnych wartości, konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami i doświadczeniami innych bohaterów literackich;
- samodzielnie odczytuje sens utworów na poziomie dosłownym i przenośnym;
- rozumie pojęcie neologizm, wskazuje neologizmy w tekście, rozumie zasady ich tworzenia.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych, świadomie używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnorodnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych;
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzeń prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego;
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym, świadomie dobiera intonację zdaniową;
- poprawnie stosuje formy czasownika w różnych trybach, w zależności od kontekstu i adresata wypowiedzi;
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje poprawny język, bogate słownictwo oraz frazeologizmy związane z omawianą tematyką;
- w sposób przemyślany i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując bogate i właściwe tematowi słownictwo oraz słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć;
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści wygłaszanych z pamięci lub recytowanych utworów;
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania;

- swobodnie dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe;
- świadomie wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi;
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów (również akcentowanych nietypowo) i intonowania wypowiedzeń;
- składa pomysłowe życzenia, tworzy precyzyjną wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry;
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka.

PISANIE

- bezbłędnie stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, systematycznie stosuje poznane reguły interpunkcyjne, stosuje w swoich pracach dwukropek, myślnik, wielokropek, średnik; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu;
- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów; płynnie stosuje poznane reguły ortograficzne, zna i stosuje wyjątki od nich;
- bezbłędnie odróżnia nazwy własne od pospolitych i bezbłędnie stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- pisze bezbłędnie pod względem kompozycyjnym i treściowym list oficjalny, wywiad, ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, notatkę biograficzną, streszczenie;
- zapisuje, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy, list oficjalny, wywiad, plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, notatkę biograficzną (w różnych formach) i streszczenie;
- dba o ciekawą formę swojego tekstu i/lub rzetelność zawartych w nim danych;
- układa szczegółowe/pomysłowe, wyczerpujące, poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, list z perspektywy bohatera, list oficjalny, streszcza przeczytane utwory literackie, zachowując porządek chronologiczny i uwzględniając hierarchię wydarzeń;
- świadomie wprowadza dialog do opowiadania jako element rozbudowanej kompozycji, wprowadza inne formy wypowiedzi, np. opisu, charakterystyki bezpośredniej, świadomie stara się różnicować język bohaterów i narratora;
- w wypowiedziach pisemnych konsekwentnie stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi, dba, aby zapis jego wypowiedzi ułatwiał odbiorcy jej czytanie;
- tworzy szczegółowy, dobrze skomponowany opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując właściwe danej dziedzinie sztuki nazewnictwo i słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć;
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury;
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym;
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje bogate słownictwo, frazeologizmy związane z omawianą tematyką; jego język jest poprawny;
- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, stylistycznym i treściowym;
- sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie, szczególnie dba o całkowicie wierny zapis cytatu, potrafi płynnie wprowadzić cytat do własnego tekstu.

III. Kształcenie językowe

Sprawnie stosuje i wykorzystuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, samodzielnie dobiera zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne, przeciwstawne i frazeologizmy, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej;
- składni – swobodnie rozpoznaje różne typy zdań pojedynczych (pytające, oznajmujące, rozkazujące, neutralne, wykrzyknikowe, nierozwinięte, rozwinięte), zdania złożone, równoważniki zdań, wskazuje podmiot i orzeczenie, tworzy

ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki, dba o poprawne łączenie wyrazów w związki i interpunkcję wypowiedzeń złożonych;

- fleksji – rozpoznaje i stosuje w wypowiedziach w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, bezbłędnie określa formę odmiennych części mowy, w tym poprawnie rozpoznaje i odmienia rzeczowniki, stosuje formy różnych czasów i trybów czasownika, typy liczebnika, zaimki, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to), zastępuje rzeczowniki, przymiotniki, przysłówki i liczebniki odpowiednimi zaimkami, poprawnie stosuje krótsze i dłuższe formy zaimków, wykorzystuje wiedzę o obocznościach w odmianie wyrazów do pisowni poprawnej pod względem ortograficznym;
- fonetyki – biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów, stosuje w praktyce wszystkie poznane zasady akcentowania wyrazów.

Ocenę celującą (6) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- odczytuje i wyjaśnia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- samodzielnie czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur;
- wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach biograficznych w tworzeniu własnych, samodzielnych wypowiedzi;
- odczytuje głośno i wygłasza z pamięci utwory poetyckie i prozatorskie oraz je interpretuje.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera i twórczo wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym;
- szuka inspiracji do wzbogacenia swoich tekstów w słownikach wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny;
- dba o czystość i poprawność swojej wypowiedzi, korzystając z różnych źródeł: słowników, poradników, audycji radiowych i programów telewizyjnych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich;
- wskazuje elementy mitu, bajki, przypowieści w innych tekstach kultury;
- dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych, reklam;
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania;
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury/dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie piątej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur;
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych.

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się twórczym ujęciem tematu, poprawną konstrukcją oraz właściwym doborem środków językowych;
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi.

III. Kształcenie językowe

- świadomie stosuje i twórczo wykorzystuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki.

KRYTERIA OCENIANIA DO FORM WYPOWIEDZI (KRYTERIA SUKCESU)

Operacyjne rozwinięcie wymagań edukacyjnych przedstawiane uczniom w formie kryteriów sukcesu przed przystąpieniem do realizacji zadań kluczowych w klasie V.

1. Progowe kryteria oceniania opisu (obraz / rzeźba / plakat / postać)

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Struktura i kompozycja tekstu	20%	Tekst wykazuje intuicyjny podział na części, ale brak wyraźnego wydzielenia graficznego akapitami.	Praca posiada nienaganną, trójdzielną kompozycję (wstęp, rozwinięcie, zakończenie) wyraźnie wydzieloną za pomocą akapitów. Wstęp wprowadza dzieło/postać, a zakończenie zawiera osobistą ocenę i podsumowanie.
Treść	40%	Uczeń wymienia podstawowe elementy widoczne na obrazie/plakacie lub cechy postaci w sposób katalogowy.	Opis ma charakter plastyczny i uporządkowany przestrzennie (pierwszy plan, drugi plan, tło). Uczeń nazywa emocje, nastrój oraz stosuje właściwe słownictwo z danej dziedziny sztuki.
Bogactwo językowe i styl	20%	Tekst jest ubogi w wyrazie, pojawiają się powtarzalne konstrukcje.	Uczeń stosuje urozmaicone epitety, porównania, synonimy, związki frazeologiczne oraz unika powtórzeń.
Ortografia i interpunkcja	20%	Liczne błędy ortograficzne i interpunkcyjne zakłócające komunikatywność tekstu.	Zapis w pełni zgodny z zakresem reguł klasy V (pisownia nie z różnymi częściami mowy, cząstki -by, wielka litera).

2. Progowe kryteria oceniania listu oficjalnego

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Elementy formalne	35%	Uczeń stosuje zwrot powitalny, pożegnalny i podpis, ale pomija miejscowość, datę lub dane nadawcy/adresata.	List zawiera wszystkie wymagane elementy formalne i układ graficzny: miejscowość i datę, dane nadawcy i adresata, zwrot grzecznościowy, treść, formułę pożegnalną oraz czytelny podpis.
Cel i treść wiadomości	30%	Uczeń przekazuje podstawową sprawę, ale uzasadnienie jest skromne lub mało uporządkowane.	Wypowiedź ma jasny cel, rzeczową argumentację, logiczny układ oraz podział na akapity.
Styl i grzeczność językowa	20%	Uczeń próbuje dostosować język do odbiorcy, ale wkradają się zwroty potoczne.	Uczeń konsekwentnie stosuje oficjalny rejestr języka, zwroty grzecznościowe oraz zapisuje zaimki grzecznościowe wielką literą.
Poprawność zapisu	15%	Błędy występują, ale nie utrudniają zrozumienia sprawy.	Pełna poprawność ortograficzna, interpunkcyjna i składniowa w zakresie wymagań klasy V.

3. Progowe kryteria oceniania opowiadania twórczego i odtwórczego (z elementami opisu i dialogu)

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Kompozycja i chronologia	30%	Uczeń tworzy historię z początkiem, środkiem i końcem, ale wydarzenia są opisane skrótowo lub z drobnymi przesunięciami.	Opowiadanie ma wyraźną kompozycję trójdzielną (akapity), logiczny układ zdarzeń, punkt kulminacyjny oraz konsekwentną chronologię.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Fabuła i świat przedstawiony	30%	Uczeń podaje bohatera i podstawowe wydarzenia, ale opis miejsca, czasu lub przeżyć postaci jest ograniczony.	Fabuła jest spójna, ciekawa i zawiera element napięcia lub zwrot akcji; uczeń wprowadza elementy opisu i charakterystyki.
Język narracji i dialog	25%	Uczeń stosuje proste zdania; dialog pojawia się sporadycznie lub ma błędy w zapisie.	Uczeń stosuje urozmaicone słownictwo, wyrazy określające następstwo czasowe, poprawnie zapisany dialog oraz różnicuje język narratora i bohaterów.
Poprawność językowa	15%	Błędy nie uniemożliwiają zrozumienia tekstu, ale miejscami zakłócają płynność lektury.	Tekst jest poprawny pod względem gramatycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym w zakresie wymagań klasy V.

4. Progowe kryteria oceniania wywiadu

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Struktura i układ graficzny	30%	Uczeń zapisuje pytania i odpowiedzi, ale brakuje wyraźnego wstępu lub zakończenia rozmowy.	Wywiad zawiera tytuł, wstęp (przedstawienie rozmówcy i celu rozmowy), rozwinięcie w formie pytań i odpowiedzi oraz podsumowanie/podziękowanie.
Jakość pytań i treść	35%	Pytania są proste, zamknięte, a odpowiedzi zdawkowe.	Pytania są otwarte, przemyślane i logicznie powiązane; odpowiedzi są wyczerpujące i pogłębiają temat.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Styl i kultura rozmowy	20%	Język jest poprawny, choć mało zróżnicowany.	Uczeń stosuje odpowiednie zwroty grzecznościowe, dostosowuje styl do rozmówcy i dba o płynność dialogu.
Poprawność zapisu	15%	Drobne błędy interpunkcyjne przy zapisie pytań i wypowiedzi.	Bezbłędny zapis interpunkcyjny, ortograficzny i graficzny wywiadu.

5. Progowe kryteria oceniania streszczenia

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Selekcja wydarzeń i wierność treści	40%	Uczeń przytacza część wydarzeń, ale pomija istotne wątki lub skupia się na szczegółach.	Uczeń trafnie wybiera wyłącznie najważniejsze wydarzenia i wątki, zachowując pełną wierność wobec utworu.
Chronologia i logika	30%	Streszczenie zachowuje ogólny porządek zdarzeń, z drobnymi zaburzeniami.	Wydarzenia są przedstawione w ścisłym porządku chronologicznym i tworzą logiczny ciąg przyczynowo-skutkowy.
Zwięzłość i styl	15%	Pojawiają się zbędne opisy, dialogi lub oceny własne.	Tekst jest zwięzły, obiektywny, pozbawiony dialogów i ocen, napisany własnymi słowami z użyciem akapitów.
Poprawność językowa	15%	Drobne usterki składniowe lub ortograficzne.	Pełna poprawność gramatyczna, ortograficzna i interpunkcyjna w zakresie wymagań klasy V.

6. Progowe kryteria oceniania planu ramowego i szczegółowego

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Dobór wydarzeń	30%	Uczeń wskazuje kilka najważniejszych wydarzeń, ale pomija istotny element akcji.	Uczeń trafnie wybiera wydarzenia kluczowe, odróżnia je od szczegółowych i zachowuje hierarchię zdarzeń.
Chronologia i logika	30%	Plan zachowuje ogólny porządek wydarzeń, choć pojawiają się drobne przesunięcia.	Wszystkie punkty i podpunkty są ułożone konsekwentnie chronologicznie i tworzą logiczny ciąg.
Forma zapisu	25%	Uczeń numeruje punkty, ale miesza zdania z równoważnikami zdań.	Plan jest zapisany jednolicie (np. w formie równoważników zdań); plan szczegółowy posiada poprawną numerację wielostopniową.
Przejrzystość graficzna	15%	Układ planu jest czytelny, choć miejscami niestaranny.	Plan jest przejrzysty, estetyczny i uporządkowany graficznie.

7. Progowe kryteria oceniania ogłoszenia i zaproszenia

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Komplet elementów formalnych	45%	Brakuje nagłówka, danych kontaktowych lub jednej z kluczowych informacji (kto, kogo, na co, kiedy, gdzie).	Tekst zawiera wszystkie wymagane elementy strukturalne: wyraźny nagłówek, precyzyjne określenie wydarzenia/przedmiotu, czas, miejsce, nadawcę i dane kontaktowe.
Zwięzłość i cel komunikacyjny	25%	Tekst zawiera zbędne informacje lub jest mało czytelny.	Wypowiedź jest zwięzła, konkretna, zachęcająca, a układ graficzny podkreśla charakter formy użytkowej.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Grzeczność językowa	15%	Prosta formuła informacyjna lub zapraszająca.	Adekwatne formuły grzecznościowe, wielka litera w zaimkach grzecznościowych, ton dopasowany do odbiorcy.
Poprawność zapisu	15%	Drobne błędy niezakłócające odbioru.	Pełna poprawność logiczno-gramatyczna, ortograficzna i interpunkcyjna.

8. Progowe kryteria oceniania instrukcji i przepisu kulinarnego

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Kompletność i kolejność kroków	40%	Uczeń podaje większość etapów działania lub składników, ale kolejność bywa zaburzona.	Tekst zawiera wykaz składników/materiałów oraz wszystkie etapy działania ułożone w ścisłej kolejności chronologicznej.
Jasność i precyzja języka	30%	Polecenia są zrozumiałe, choć mało precyzyjne.	Instrukcje są sformułowane jasno, zwięźle i jednoznacznie (z użyciem trybu rozkazującego lub bezokoliczników).
Układ graficzny	15%	Tekst ciągły lub częściowo wypunktowany.	Przejrzysty podział na części, konsekwentne stosowanie numeracji lub punktorów ułatwiających wykonanie zadania.
Poprawność zapisu	15%	Nieliczne błędy ortograficzne lub interpunkcyjne.	Pełna poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna (w tym

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
			dwukropek i przecinki przy wyliczeniach).

DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH I KRYTERIA OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO DLA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI (SPE) DLA KLASY V

1. ZASADY DOSTOSOWANIA WARUNKÓW I FORM OCENIANIA UCZNIÓW ZE SPE W KLASIE V

- Nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej lub rozpoznania zespołu nauczycieli i specjalistów.
- Ocenianiu podlega przede wszystkim wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków, systematyczność pracy, zaangażowanie oraz postęp w stosunku do poziomu wyjściowego.
- Stosowane są dostosowania organizacyjne i metodyczne: wydłużenie czasu pracy podczas sprawdzianów i prac pisemnych, dzielenie złożonych poleceń na krótsze etapy, stosowanie kart pracy z uproszczonymi instrukcjami, schematami, bankami słów i wzorami, umożliwienie odpowiedzi ustnej jako uzupełnienia lub zamiennika pracy pisemnej, powiększona czcionka i zwiększone odstępy między wierszami.
- W przypadku uczniów z dysleksją rozwojową (dysortografią, dysgrafią) błędy ortograficzne i graficzne nie obniżają oceny merytorycznej wypowiedzi pisemnej, o ile nie uniemożliwiają zrozumienia treści; ocenia się je odrębnie lub opisowo z naciskiem na autokorektę z użyciem słownika/wzoru.
- W przypadku uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim wymagania edukacyjne są dostosowane zarówno w zakresie treści, jak i poziomu trudności, przy zachowaniu realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego z odpowiednim wsparciem nauczyciela lub nauczyciela współorganizującego.

2. OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA UCZNIÓW ZE SPE – KLASA V

Stopień / Ocena	Ogólna charakterystyka wymagań dla ucznia ze SPE w klasie V
niedostateczny (1)	Uczeń, mimo systematycznej pomocy nauczyciela, dostosowanych kart pracy i obniżonego stopnia trudności zadań, nie podejmuje prób wykonania najprostszych poleceń, odmawia współpracy i nie wykazuje elementarnego przyrostu wiadomości i umiejętności.
dopuszczający (2)	Uczeń przy bezpośredniej pomocy i wsparciu nauczyciela (lub nauczyciela współorganizującego) wykonuje proste zadania odtwórcze o niewielkim stopniu trudności, korzystając z podanych wzorów, schematów, słowników i banków słów. Wykazuje chęć współpracy i podejmuje próby pokonywania trudności.
dostateczny (3)	Uczeń z niewielką pomocą nauczyciela lub z wykorzystaniem udostępnionych pomocy dydaktycznych (planu, szablonu, listy pytań naprowadzających) wykonuje typowe zadania o podstawowym i średnim poziomie trudności. Rozumie główny sens omawianych tekstów i potrafi wypowiedzieć się prostymi zdaniami na zadany temat.
dobry (4)	Uczeń samodzielnie (w wydłużonym czasie lub na dostosowanym arkuszu) wykonuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne. Poprawnie redaguje krótkie wypowiedzi pisemne według poznanego schematu, stosuje podstawowe pojęcia literackie i językowe w praktyce.
bardzo dobry (5)	Uczeń sprawnie i samodzielnie opanował treści przewidziane w dostosowanym programie nauczania klasy V, funkcjonalnie wykorzystuje zdobytą wiedzę w nowych sytuacjach, swobodnie formułuje wnioski, dba o poprawność wypowiedzi i wykazuje dużą aktywność oraz systematyczność.

Stopień / Ocena	Ogólna charakterystyka wymagań dla ucznia ze SPE w klasie V
celujący (6)	Uczeń biegle i twórczo wykorzystuje zdobyte umiejętności w zakresie dostosowanych wymagań, podejmuje się zadań dodatkowych, projektów lub prezentacji rozwijających jego mocne strony i zainteresowania, wykazując wysoką samodzielność i zaangażowanie.

3. SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA UCZNIÓW ZE SPE – KLASA V

Ocenę **niedostateczną (1)** otrzymuje uczeń ze SPE, który mimo wsparcia i dostosowań nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą (2) otrzymuje uczeń ze SPE, który przy pomocy i wsparciu nauczyciela, na podstawie wzorów i schematów:

I. Kształcenie literackie i kulturowe
SŁUCHANIE I CZYTANIE

- skupia uwagę na krótkich wypowiedziach i komunikatach;
- z pomocą nauczyciela wskazuje najważniejsze informacje wyrażone wprost w krótkim fragmencie tekstu;
- rozpoznaje podstawowe intencje nadawcy (pytanie, prośba, zaproszenie);
- czyta głośno znany wcześniej, krótki tekst (bez presji czasu, z możliwością śledzenia linijki);
- z pomocą nauczyciela odróżnia fakty od opinii na prostych przykładach z codziennego życia;
- przy wsparciu wskazuje tytuł, wstęp, rozwinięcie i zakończenie krótkiej wypowiedzi oraz rozpoznaje ogłoszenie, zaproszenie, życzenia i przepis.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- z pomocą nauczyciela wyszukuje proste hasło w słowniku ortograficznym lub wyrazów bliskoznacznych;
- z pomocą nauczyciela odczytuje podstawowe informacje z tabeli, schematu lub instrukcji.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- krótko wyraża swoje wrażenia po przeczytaniu lub wysłuchaniu utworu;
- z pomocą nauczyciela wskazuje w tekście epickim głównego bohatera, miejsce i czas wydarzeń;
- przy wsparciu rozpoznaje narratora i podmiot liryczny jako osobę mówiącą w utworze;
- z pomocą nauczyciela i na podstawie podanych cech odróżnia wiersz od prozy oraz wskazuje w wierszu wers, zwrotkę i rym;
- z pomocą nauczyciela rozpoznaje znane z lekcji gatunki (mit, bajka, przypowieść) i wskazuje morał bajki;
- z pomocą nauczyciela wskazuje podstawowe środki poetyckie (epitet, porównanie, wyraz dźwiękonaśladowczy) na wyraźnych przykładach;
- przypisuje bohaterom podstawowe cechy (np. dobry – zły, odważny – tchórzliwy) w oparciu o podany bank słów.

II. Tworzenie wypowiedzi
MÓWIENIE I PISANIE

- stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe w rozmowie z dorosłymi i rówieśnikami;
- odpowiada na proste pytania nauczyciela dotyczące treści lektury lub codziennych sytuacji;
- w kilku prostych zdaniach (z pomocą pytań pomocniczych) opowiada o zdarzeniu lub opisuje przedmiot, postać, obraz;
- przy pomocy nauczyciela i według gotowego szablonu zapisuje krótkie ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, prostą notatkę lub ramowy plan wydarzeń;
- pisze krótkie opowiadanie według podanego planu lub historyjki obrazkowej;
- przepisuje krótki tekst lub cytat bez zniekształcania jego sensu, stara się zachować czytelność pisma i podział na akapity;
- stosuje wielką literę na początku zdania oraz kropkę, znak zapytania lub wykrzyknik na jego końcu (przy przypomnieniu lub kontroli według listy kontrolnej).
-

III. Kształcenie językowe

- z pomocą nauczyciela i z wykorzystaniem tabel/wzorników rozpoznaje podstawowe części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówek);
- odmienia według podanego wzoru typowe rzeczowniki i czasowniki;
- stopniuje według wzoru proste przymiotniki;
- z pomocą nauczyciela wskazuje podmiot i orzeczenie w krótkim, prostym zdaniu;
- rozróżnia zdanie od równoważnika zdania oraz zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- dzieli proste wyrazy na sylaby;
- zna podstawowe reguły pisowni (ó/u, rz/ż, ch/h, „nie" z czasownikami i rzeczownikami) i próbuje je stosować z pomocą słownika lub tablic ortograficznych.

Ocenę dostateczną (3) otrzymuje uczeń ze SPE, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą, a ponadto z niewielką pomocą nauczyciela lub przy użyciu schematów:

- samodzielnie lokalizuje informacje wyrażone wprost w krótkim tekście oraz określa jego główny temat;
- wskazuje elementy świata przedstawionego (bohaterów, czas, miejsce, główne wydarzenia) w poznanym utworze;
- rozpoznaje i nazywa podstawowe środki poetyckie (epitet, porównanie, uosobienie, ożywienie, zdrobnienie) w analizowanym wierszu;
- samodzielnie tworzy według poznanego schematu ogłoszenie, zaproszenie, prosty list oficjalny, przepis, notatkę w tabeli oraz ramowy plan wypowiedzi;
- redaguje kilkuzdaniowe opowiadanie lub opis obrazu/postaci z zachowaniem trójdzielnej kompozycji (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- rozpoznaje w zdaniu rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówek, przyimek i zaimek oraz określa ich podstawowe formy gramatyczne z pomocą wzornika;
- wskazuje podmiot i orzeczenie w typowym zdaniu pojedynczym i łączy wyrazy w związki;
- stosuje poznane zasady ortograficzne i interpunkcyjne (wielka litera w nazwach własnych, przecinek przy wyliczeniu, myślnik w dialogu) z możliwością autokorekty ze słownikiem.

Ocenę dobrą (4) otrzymuje uczeń ze SPE, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną, a ponadto samodzielnie (w wydłużonym czasie lub na dostosowanym arkuszu):

- wyjaśnia przenośny sens prostych związków wyrazowych i morału bajki;
- redaguje spójne wypowiedzi pisemne (opowiadanie z dialogiem, opis obrazu/postaci, streszczenie, list oficjalny) z użyciem słownictwa określającego czas i przestrzeń;
- rozpoznaje części mowy i części zdania zgodnie z dostosowanym zakresem oraz poprawnie odmienia typowe wyrazy;

- samodzielnie dostrzega i poprawia większość błędów podczas autokorekty z użyciem słownika.

Ocenę bardzo dobrą (5) otrzymuje uczeń ze SPE, który spełnia wymagania na ocenę dobrą, a ponadto:

- sprawnie i samodzielnie wykonuje zadania przewidziane w dostosowanym programie klasy V;
- odczytuje dosłowny i przenośny sens tekstów oraz uzasadnia swoją opinię prostymi przykładami;
- stosuje urozmaicone słownictwo i środki stylistyczne w pracach pisemnych;
- bezbłędnie (z uwzględnieniem specyfiki dysfunkcji) stosuje zasady kompozycji i gramatyki.

Ocenę celującą (6) otrzymuje uczeń ze SPE, który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

- wykracza aktywnością i kreatywnością poza podstawowe wymagania dostosowane;
- wykonuje zadania dodatkowe, projekty plastyczno-literackie lub prezentacje wykorzystujące jego mocne strony i zainteresowania.

DOSTOSOWANE KRYTERIA SUKCESU (NACOBEZU) DO FORM WYPOWIEDZI DLA UCZNIÓW ZE SPE W KLASIE V

Szczegółowe rozwinięcie wymagań edukacyjnych, które uczniowie ze SPE otrzymują w formie wskazówek (kryteriów sukcesu) przed przystąpieniem do pisania prac i realizacji zadań w klasie V.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy (SPE)	Poziom rozszerzony (SPE)
Struktura i kompozycja (z użyciem planu/szablonu)	25%	Uczeń podejmuje próbę podziału pracy na części według podanego planu lub pytań pomocniczych.	Praca posiada wyraźny wstęp, rozwinięcie i zakończenie wydzielone akapitami zgodnie z podanym schematem (w opowiadaniu, opisie, liście oficjalnym).
Realizacja tematu i treść	45%	Uczeń przekazuje podstawowe informacje lub wymienia cechy/wydarzenia z pomocą banku słów.	Uczeń wyczerpująco rozwija temat, podaje wymagane elementy (np. przebieg wydarzeń, cechy obrazu/postaci, dane w ogłoszeniu/zaproszeniu) w logicznej kolejności.
Język i styl (z uwzględnieniem dysfunkcji)	15%	Proste, zrozumiałe zdania; dopuszczalne powtórzenia przy zachowaniu komunikatywności.	Zróżnicowane słownictwo dobrane z pomocą słownika lub banku słów; styl dostosowany do formy wypowiedzi i adresata.
Poprawność zapisu i autokorekta	15%	Błędy wynikające ze stwierdzonych deficytów (np. dysortografii, dysgrafii) nie obniżają oceny, o ile tekst jest czytelny i zrozumiały.	Uczeń stosuje podstawowe znaki interpunkcyjne (kropka, znak zapytania, myślnik w dialogu) oraz dokonuje autokorekty z użyciem tablic/słownika.